

Preek gehouden op 22 december 2024
in de Westerkerk Amsterdam
Micha 5:1-14a Lucas 1:39-56
Door Ds. Herman Koetsveld

We schrijven de 1^e helft van de 8^e eeuw voor Christus. Het noordelijke tienstammenrijk met Samaria als hoofdstad zal niet lang meer standhouden tegen de militaire druk van de uit het noorden oprukkende Assyriërs. En ook Juda en Jeruzalem worden door hen bedreigd, maar uiteindelijk zal Juda niet veroverd worden. Nog niet. Het is een hele discussie daar in Jeruzalem. Er zijn er die zeggen dat het allemaal wel goed zal komen, want uiteindelijk staat God natuurlijk aan onze kant. En Hij zal wel een manier weten om ons van onze vijanden te verlossen. Komt tijd, komt raad.

En er zijn er die zeggen: we hebben het verprutst. Definitief. We hebben niet geluisterd naar Gods geboden. Het onheil dat we op ons af zien komen is niet meer af te wenden. Het is een goddelijk oordeel en daar kun je nu een keer niets meer aan doen. De mens wikt, maar God beschikt. We koersen aan op het onvermijdelijke einde der tijden.

En dan zijn er ook nog die aan die hele theologische discussie geen boodschap hebben en het probleem vanuit politiek en militair oogpunt benaderen. Ja, wij zijn als Juda te klein en inmiddels te verzwakt om tegen een vijand van enig formaat opgewassen te zijn. Laten we eens kijken of er op korte termijn bondgenootschappen gesloten kunnen worden met bijvoorbeeld Egypte en wie weet Moab. Al dat gepraat over God. Uiteindelijk moeten we onze eigen boontjes doppen. Laten we eens kijken hoe we de mensen het vel over de oren kunnen trekken om nog aan wat extra financiën voor het leger kunnen komen.

De verwijten tussen deze drie groepen vliegen door de straten, de vergaderzalen van het paleis en het tempelplein. Een tot op het bot verdeelde samenleving. En het is precies in deze situatie dat Micha zich geroepen voelt om zijn mond open te doen. Hij komt van het platteland, hoort dus niet bij een van de clans in Jeruzalem en besluit om van zijn hart geen moordkuil te maken.

Alles en iedereen wast hij de oren: tegen hen die menen dat het allemaal wel goed zal komen, omdat God nu wel weer met een oplossing zal komen, los van de eigen menselijke keuzes: vergeet het maar, roept Micha. Denken jullie nu echt, dat als je als samenleving en als stad zoveel onrecht goed praat, en zo de misstanden zoals de uitbuiting van de armen onder de mat veegt, denken jullie echt dat de Eeuwige dit ongestraft zal laten? Niet dus. En er rolt een diep-donkere onheilstijding over zowel Samaria als Jeruzalem uit de mond van de profeet.

En tegen hen die het oordeel van God zien als noodlot waar je nu eenmaal niets tegen kunt doen: Micha wordt woest over die vroomheid die enkel tot een negatieve passiviteit leidt. Alsof je als mens niet geroepen bent om te leven van de hoop en de verwachting. En dan ook je leven inricht naar die hoop en verwachting. En Micha schildert vergezichten die tallozen tot op de dag van vandaag inspireren: over een wereld waarin de zwaarden tot ploegscharen zullen worden omgesmeed. Nee, die wereld komt er niet vanzelf: daar zullen alle mensen, alle volken aan mee moeten gaan doen.

En tegen de leiders die proberen de boel overeind te houden met corrupt beleid, uitbuiting van mensen en politieke handjeklap met de burens roept Micha van de daken: denken jullie nu werkelijk door zo opzichtig de Allerhoogste buitenspel te zetten je eigen macht te kunnen redden? Donker zal de nacht voor jullie zijn en geen licht zal er schijnen als het onheil zich over jullie zal voltrekken.

Nee, Micha maakt geen vrienden daar in die stad van verwarring, onrecht en onenigheid. En dan maakt hij een beweging die niemand verwacht had: 'Maar jij Bethlehem Efrata, te gering om te zijn bij de duizenden van Juda, uit jou zal er een voor mij voortkomen om heerser te zijn in Israël; zijn herkomst is uit de voortijd, uit de dagen van eeuwig'. 'Micha, over wie heb je het nou dan toch in hemelsnaam?' Maar Micha vertelt stug door, over de geboorte van die mens in Gods naam, die kennelijk zijn wortels in Bethlehem heeft, dat hij als een herder zal zijn in de kracht van de Ene. En dat hij tot aan het einde van de aarde gekend zal zijn en vrede zal brengen.

Natuurlijk Betlehem, herders, iedere hoorder denkt aan de oorsprong van de koning in zijn paleis: afstammeling van David, die herdersjongen uit Bethlehem, de jongste uit het geslacht van Isai. Maar moet daar nu weer een soort nieuwe David uit voortkomen? Het is een regelrechte provocatie van de gevestigde orde; daar is men het op dat moment in elk geval roerend over eens.

Aan wie heeft Micha gedacht? Aan het kind van de zwangere koningin? Of aan iemand anders uit het koninklijk huis? Of een heel nieuwe figuur? We weten het niet. In elk geval aan iemand die de dreiging van de Assyriërs te niet zal gaan doen, zo blijkt uit het vervolg.

Micha's profetie blijft volgende generaties inspireren, ook nadat een kleine twee eeuwen later ook Jeruzalem is ingenomen door de Babyloniërs en de tempel is verwoest. Uit Bethlehem, daar zal die mens van God geboren worden. En verder door de eeuwen heen staat het voor de telkens verdrukte joden vast: de messias komt uit Bethlehem, op een of andere manier verbonden met het huis van David.

Als dan Matteüs en Lucas het verhaal van Jezus van Nazareth eeuwen later willen gaan vertellen, vanuit hun overtuiging dat hij die mens van Godswege is die de geschiedenis zal doen kantelen, dan kunnen zij niet anders dan deze verwachting in hun verhaal opnemen: ja, deze Jezus is de Messias. Hij komt uit Nazareth, dat leidt geen twijfel, maar hij wordt geboren in Bethlehem. En in hun hart zingen de woorden van Micha, die profeet van 8 eeuwen eerder voluit mee. En niet alleen Micha's woorden, maar alles wat over Jezus verteld zal gaan worden heeft zijn bedding in de profetische taal van weleer.

Hoe anders in onze tijd. Onze verwachtingen, ons verlangen en daarmee ons handelen wordt gestuurd, zo niet gemanipuleerd door mega-internetbedrijven met hun mega-aanbiedingen en beloftes van zekerheid en geluk. Een leven met het stempel van het mega-voordeel. Op deze 4^e zondag van Advent klinkt eveneens een 'mega', maar hoe: 'Megalunei': 'groot maakt mijn ziel de Heer'. In de latere toonaangevende Latijnse vertaling werd dat 'Magnificat'. Het eerste woord van het lied van Maria is een mega-woord. Maar hoe totaal anders van toon, van richting en bedoeling dan wat ons nu als 'mega' wordt aangeprezen.

En daarom componeert Lucas dit fantastische verhaal van die ontmoeting van de beide moeders: Elisabeth en haar nichtje Maria, het moet nog een meisje van een jaar of veertien zijn, zij reist naar 'een stad in Juda', het gaat niet om de plek, het gaat om wat er gebeurt. 'En het geschiedt'- zo vertelt de evangelist - er zal binnenkort nog veel meer gaan geschieden tot die in die donkere nacht bij de herders aan toe.

En ze roept het uit: 'gezegend ben jij onder de vrouwen – gezegend de vrucht van je schoot.' Kijk, het is niet alleen een bijzondere ontmoeting tussen deze twee aanstaande moeders, maar er is ook al een herkenning van het kindje in Elisabeth's buik. En Lucas vertelt het er maar gelijk bij: Elisabeth is niet alleen vol van verwachting, maar ze wordt ook vol van de heilige Geest. Hij zal dat telkens gaan herhalen, met een steeds groter accent met name in zijn tweede boek de Handelingen van de apostelen: de God van Israël, door zijn Geest en in zijn Geest wordt Jezus, het kind van Maria tot zijn zoon. En in diezelfde Geest van verwachting van Gods Koninkrijk mag iedereen gaan delen, wereldwijd nu, die zich opent. De Geest is er in die kleine ontmoeting tussen twee vrouwen, ergens, we weten niet eens precies waar; het kan overal zijn. En zou je ook mogen zeggen: het zou iedereen kunnen zijn? Het zouden wijzelf kunnen zijn?

Iemand mailt me. 'Mooi hoor die gedachte van Advent, mooi dat uitzien naar de vrede en zo. Maar laten we eerlijk zijn: er is toch nog steeds niks van terecht gekomen? De schrijver heeft natuurlijk gelijk. De oproepen en acties om tot een verantwoorde levensstijl zijn niet meer te tellen. De metafoor van 1 minuut voor 12 in al zijn varianten heeft in zijn talloze herhalingen zijn kracht al lang verloren. De protesten tegen het verbijsterende oorlogsgeweld in Gaza

en Oekraïne heeft de verantwoordelijken geen moment tot andere gedachten gebracht.

Hier in dit huis van geloof horen we de woorden van Micha, van Maria, de woorden van Advent, die woorden van toekomst. Mega-woorden zijn het: 'kracht heeft hij betoont met zijn arm, hoogmoedigen met de plannen van hun hart: hij sloeg ze uiteen; hij heeft machtigen van hun troon gestoten en vernederden verhoogd; hongerlijders heeft hij vervuld met alle goeds en rijken heeft hij ledig weggezonden'. Klopt dat? Is dat al bewaarheid? Wie durft te beweren dat geloof niets met politiek te maken heeft, die moet even haar/zijn oren dichtdoen als het Magnificat klinkt.

De Eeuwige bezongen als degene die de kleine uitkiest, haar verhoogd, haar en zijn lot aantrekt. Die de arme toekomst geeft. Die de hongerige voedt. De email-schrijver heeft gelijk: zijn het geen loze woorden gebleken? Te vaak, zeker. Maar het mogen woorden van verwachten worden. En verwachten is ook altijd actief: verwachten bepaalt jouw levenshouding. Hoe je naar voren kijkt bepaalt wat je doet of wat je laat.

Het is een lied van het oude Israël. Het is het lied van Maria. Het is het lied van Advent en mag het nu ook van de kerk worden. En dan nog verder: het moet het lied van en voor heel deze wereld worden. Als in de internationale en nationale vergadertafels van de mensen met macht niet wordt gehoord – op welke manier dan ook – dat de Eeuwige zich het lot aantrekt van de arme, dan zullen altijd de verkeerde beslissingen worden genomen.

Maar ook: als wij Maria's woorden tot de onze maken, ons vertrouwen eraan gaan schenken, dan worden we bevrijd van het alles onderuit halende cynisme en gaan we meedoen in die beweging van hoop die nooit is gestopt, ook al was het soms ondergronds en onzichtbaar en onhoorbaar geworden. Maar telkens weer opduikt, dan hier dan daar als mensen in de 'kleinheid' van een ontmoeting of een ontroering, een geraakt zijn, vol worden van de geest die het verlangen raakt. Die de verwachting voedt. Die de hoop handen en voeten geeft.

'Mijn ziel maakt groot de Heer'. Ik weet zeker dat niemand van ons dit ooit zo heeft gezegd over zichzelf. 'Mijn ziel', als je gewoon 'ik' bedoelt. Maar Maria zingt in de beste traditie van haar volk: 'mijn ziel', mijn 'nefesh'. Dat is in het eerste testament: mijn hele leven, dat is het hart van mijn bestaan. Dat is mijn essentie: dat wat mij tot mij maakt. En ook, en dat vooral: dat is het van God gegeven leven dat door je lichaam stroomt, maar dat je ook weer uit handen zal moeten geven. Uit God, tot God.

En dat vind ik zo troostend. 'Ik', jouw en mijn 'ik' twijfelen zo vaak met recht en reden, en we weten het vaak niet meer. Worden soms als we niet uitkijken cynisch en Want wat maakt het allemaal uit? Maar 'mijn ziel', dat diepste 'ik'

van ons moet, mag een verdiepinkje lager. Naar dat wat de Eeuwige in mij gelegd heeft. Dat wat iedereen heeft (let op: iedereen!): jouw ziel, jouw 'nefesh'. Een mega-plek. Niet omdat jij 'mega' bent, - dat ben je niet - , maar omdat het een plek is van de Allerhoogste. Een magnifieke plek in jezelf. Ik zeg 'plek', dat is het natuurlijk niet, maar je begrijpt wat ik bedoel. Daar huist het: in jouw diepste bestaan: jouw verwachting, jouw hoop, jouw vertrouwen, jouw liefde. Megalunei, magnificat, groot maakt mijn ziel de Eeuwige.

Godzijdank. Amen